

PANAMBITAN Tula ni T'Verle

*Isang paraduman ang aking nilangit
Na inalayan ko wagas na pag-ibig
Nguni't dumdamain n'ya nang aking mabatid
Gandang pumbihira'y nilimot kong pilit.*

*Ako ay lumayong tila isang baliw
Luha'y di mapigil sa sawing paggilit
Ang aking pag-asa ay di na darating
Ang pananariba ng luksang panindim.*

*Nguni't isang araw ng masilayan ka
Damdaming lugami ay dagling sumigla
Puso kong nalibing sa hapis at dusa
Ay muling nagbango't ikaw ay sinamba.*

*Langit na Maulap muling naging bughaw
Nagluksang puso'y nahango sa lumbay
At ang aking sumpung di na magmamahal
Ay muling binaci't inwaksing tunay.*

*Puso'y binihisan ng gintong pagliyag
Ulirang pag-ibig ay pinapag-alab;
Dalisay na layon at nasang busilak
Sa dibdib mo mutya sana ay ilimbag.*

*O dinggin mo Neneng yaring panambitan
Nitong pusong tapat sa pagmamahalan
O manicala kang sadyang ikaw lamang
Ang tangi sa dibdib hanggang sa libingan;
Datapwa't kung ikaw ay muling papanaw
Muling maghahari ang lagim ng buhay.*

lihan at nagbuntong-hininga. Bakit kaya? Mula sa kanyang kinatatayuan ay nakita niya ang maraming taong lumalabas sa simbahan. Isang puting ataol ang di kawasa'y inilabas sa simbahan. "Isa palang nilalang ang pumanaw," ang katagang dumaloy sa kanyang mga labi. "Sumalangit nawa ang kanyang kaluluwa".

Patuloy ang pagtugtog ng basag na batingaw, habang papalayo ang pulutong ng mga taong naghahatid sa namatay sa kanyang huling hantungan. Napag-isip niya: "May hantungan ang lahat nang bagay sa daigdig. May wakas ang ligay at gayon din ang kalungkutan."

Hindi nagtagal at sinapit niya ang harapan ng simbahan. Pumasok siya, nagkurus, nanalanging sumandali at pagkatapos ay lumingaling sa loob. Iyon pa rin ang lumang simbhang tanglaw ng kanyang nayon sa habang panahon.

Pagkatapos manalangin ay tinulunan niya ang daang patungo sa kanilang tahanan. Napatatda siya ng matanaw ang malungkot na katatayuan ng kanilang dati'y may kagaraan ding tahanan. Ang bakod ay giray-giray na at malalago ang damo sa paligid. Maging ang dinding at bubong ay butas-but

na at waring nakaligtaan sa loob ng mahabang panahon.

Nagbutong-hininga siya at bahagyang nawalan ng pag-asa. Malamang na wala roon ang kanyang ina. Sa gitna ng pagbabaka-sakali ay tumawag siya. "Inay, inay... naririto na ako... inay..." Makailan siyang tumawag nguni't ni kaputol na tinig ay wala siyang narinig.

Kaginsa-ginsa'y isang matandang lalaki ang tumapik sa kanyang balikat. "Anak, ikaw si Honesto hindi ba?"

"Ako nga po, at kayo po si Mang Pepe, hindi ko kayo nalilimutan."

"Anak, bakit wala ka rito nang mamatay ang iyong..."

"S-sino po, ang aking ina?"

"Hindi ka nagkakamali anak."

Ang Tunay...

(Karugtong ng pahina 39)

bukasang iyon ang dapat maging sadyang maaliwales, ang kinabukasang hantungan ng panahon, sepagka't pagsepit niya'y wala nang bukas sa dako pa roon. Ang tinutukoy ko'y ang kinabukasan sa piling ng Diyos, na siyang tunay na layon ng ating pag-aaral. Hindi bago tayo nag-aaral upang malaman at isagawa ang kabutihan, katarungan, at katotohanan ng lahat nang bagay na ating pinag-aaralan? Tandaan ninyo na ang Diyos ay Kabutihan, Katarungan, at Katotohanan, samakotuwid, ay Siya ang tunay na layon ng ating pag-aaral. †

Pumanaw na ang iyong ina nang may dalawang taon nang nakalilipas."

"Diyos ko kay lupit po ng inyong parusa," ang malungkot na wikang nabigkas ng kanyang namumutlang mga labi. Napahagulgol siya ng iyak. Kailan ma'y di na magbabalik ang kanyang ina. Ang kanyang inang nilisan niya sa kabila ng pagtutol nito, inang tanglaw ng kanyang kamusmusan, inang yumao sa gitna ng pighati, inang sa kabila ng kanyang kalapastangana'y lalong nag-ibayo ang pagmamahal sa kanya. Liban na sa sariwang luha at taimtim na dalangin ay wala na siyang maihandog sa kanya. Kinuha na ng Maykapal ang kanyang ina upang paglipas ng tiisi'y gantimpalaan ng ligayang walang hanggan.

At pagkatapos ng malungkot na tagpong yaon ay naparoon si Honesto sa libingan. Luhaan at mistulang baliw siyang nakipag-usap sa puntod ng kanyang ina. Sa mga labi niyang ipininid ng pighati'y nasambit ang mga katagang lipos ng pagsamo, nguni't mga pagsamong walang mahihitung bunga. "Inay, naririto na ako", ang malungkot niyang daing. "Inay, nagbalik ako upang ikaw'y di na muling lisanin pa, upang ipadama sa iyong minamahal kita. Inay... mangusap ka... i...n...a...y..."

Ang kahabag-habag na daing ni Honesto'y pumailanglang sa katahimikan. Bawa't nilalang na noo'y dumaraan at nangakarinig niyo'y natilihan, at sa pagbubuntong-hininga'y nasambit sa kanilang puso: "Kawawang kaluluwa." Maraming puso ang nangahabag kay Honesto. Marami ang napaluha at naghandog ng dalangin. Sa mga sandaling yaon ay napaglimi ni Honesto ang kahalagahan ng isang ina. Hindi nga pala mapapantayan ng salapi at tagumpay ang labi ng isang inang sa daigdig ay mahirap matagpuan. Isang batis ng pagsintang minsan lamang matatamasa at kung mawala na'y di na muling magbabalik.

Unti-unti na noong lumalamig ang mga silahis ng araw. Nagpapahiwatig ng kanyang paglisan sa araw na yaon. Papanaw ang kanyang liwanag, lalamunin ng karamihan, subali't darating ang umagang siya'y muling sisikat upang ang kanyang silahis ay muling maghari sa santinakan. Tulad ng araw, ang ina niya'y isang tanglaw, naglaho ang kanyang liwanag, datapwa't naglaho upang di na muling sumikat pa magpakailan man. ‡